

Katarina Jukić
Knjižnica OŠ Vugrovec – Kašina
katarina.jukic7@skole.hr

ISSN 1845-2434
[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

***Pišem priču, čitam priču:* projekt školskih knjižničara**

I write a story, I read a story:
a school librarians project

Stručni rad

Sažetak: Projekt *Pišem priču, čitam priču* pokrenut je povodom Godine čitanja, a provele su ga školske knjižničarke iz sedam osnovnih škola s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Temeljio se na razmjeni priča učenika viših razreda te čitanju tih priča i provođenju aktivnosti s učenicima nižih razreda. Provodio se u mjesečnim ciklusima i u njemu je sudjelovalo oko 650 učenika. Unatoč radu u uvjetima bolesti COVID-19 i nedostatnom financiranju, školski su knjižničari našli jednostavan i uspješan model poticanja pisanja i čitanja priča kod učenika te poticanja međusobne suradnje, što su i bili glavni ciljevi ovoga projekta.

Ključne riječi: odgojno-obrazovni rad, poticanje čitanja, školske knjižnice, školski knjižničari

Školska knjižnica – izazovi u Godini čitanja

Prema *UNESCO-ovom Manifestu za školske knjižnice* (1999) neke od temeljnih zadaća školske knjižnice, bitnih za razvijanje pismenosti, poučavanja, učenja i kulture, jesu poticanje čitateljskih navika i uživanja u čitanju i učenju, poticanje mašte te promicanje korištenja školske knjižnice u društvenoj zajednici. Na ispunjavanju ovih zadaća u školskim se knjižnicama radi konstantno, ali im se s dodatnim angažmanom pristupilo nakon što je Vlada Republike Hrvatske donijela Odluku o proglašenju 2021. godine Godinom čitanja (2020). Međutim, provođenje svih željenih i planiranih aktivnosti bilo je otežano iz dvaju razloga.

Prvi je razlog rad u pandemiji. Tijekom cijele 2021. godine na snazi su bile Smjernice za rad školskih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19 (2021) koje je Nacionalna i sveučilišna knjižnica donijela u travnju 2020. prema preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) i koje su upućivale na to kako organizirati rad i ograničiti broj korisnika u prostoru

školske knjižnice u skladu s propisanim epidemiološkim mjerama. Prema Smjernicama aktivnosti iz područja odgojno-obrazovne i kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice trebalo je organizirati *online* ili u manjim grupama kada se za to steknu uvjeti. Istodobno se neposredni odgojno-obrazovni rad u školama (nastava) organizirao prema preporukama HZJZ-a o postupanju s oboljelima i njihovim kontaktima, zbog čega su tijekom 2021. učenici, odnosno cijeli razredni odjeli, često bili u izolaciji ili samoizolaciji, što je utjecalo na realizaciju dogovorenih sati i susreta sa školskim knjižničarom.

Drugi razlog otežanog rada nedostatna su financijska sredstva. Temelj rada školske knjižnice njezin je fond. Već spomenuti *Manifest*, kao i *IFLA-ine smjernice za školske knjižnice* (2016), ističu važnost redovitog i dostatnog financiranja školskih knjižnica, kao temelja za pružanje kvalitetnih izvora i usluga. Uporište postoji i u Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (2019) u kojem se navodi da sredstva za rad, pa tako i za nabavu građe, osigurava osnivač. Međutim, školske knjižnice u Zagrebu 2021. nisu dobile financijska sredstva za nabavu građe od svoga osnivača. Prema Odluci Vlade (2020) Ministarstvo kulture i medija i Ministarstvo znanosti i obrazovanja bili su zaduženi za operativnu provedbu i pokroviteljstvo programa za obilježavanje Godine čitanja. Javni poziv Ministarstva kulture i medija za predlaganje programa koji potiču čitanje i razvoj čitateljske publike u Republici Hrvatskoj za 2021. godinu (2021) nije bio upućen školskim knjižnicama. S druge strane, Ministarstvo znanosti i obrazovanja dodijelilo je sredstva školskim knjižnicama, ali redovna, za nabavu obvezne lektire i stručne literature, dok je istodobno tražilo podnošenje izvješća o aktivnostima kojima se obilježila Godina čitanja. Baš u tim okolnostima, da bi se poteškoće koje iz njih proizlaze nadišle, osmišljen je projekt *Pišem priču, čitam priču*.

Sudionici i ciljevi projekta

Prema *IFLA-inim smjernicama za školske knjižnice* (2016) školski knjižničari odgovorni su za fizički i digitalni prostor u kojem su za poučavanje i učenje najvažniji čitanje, istraživanje, razmišljanje, mašta i kreativnost. Oni su stručni suradnici s formalnim obrazovanjem i kvalifikacijama iz knjižničarstva, ali su istodobno i učitelji, osposobljeni za rad u nastavi u kojoj poučavaju uporabu izvora informacija i znanja te potiču čitanje kao temelj obrazovanja. Školski su knjižničari nerijetko i voditelji projekata i izvannastavnih aktivnosti. Pod njihovim mentorstvom učenici svojim novinarskim, dramskim i literarnim ostvarajima postižu uspjehe na natječajima i smotrama. Na tim je temeljima razvijena ideja o projektu u kojem bi školski knjižničari razmjenjivali i čitali priče svojih učenika.

Projekt je pokrenula školska knjižničarka Katarina Jukić iz OŠ Vugrovec – Kašina. Nakon poziva na suradnju u virtualnoj grupi Županijskog vijeća Grada Zagreba (1. grupa) u njega

su se uključile školske knjižničarke Zlatka Belošević iz OŠ Jabukovac – Zagreb, Ankica Blažinović Kljajo i Ana Starčević iz OŠ Brestje, Sesvete, Ani Grbin Janović iz OŠ Gornje Vrapče, Zagreb, Jadranka Jelinić Blagec i Lucija Fičko iz OŠ Luka, Sesvete, Ružica Rebrović Habek iz OŠ braće Radić, Botinec te Ivana Kosko i Ivana Budimčić iz OŠ *Stjepan Radić*, Božjakovina.

Izrađena je projektna dokumentacija, suglasnosti, upute za rad u mrežnom alatu te kurikulum projekta kojim su definirani odgojno-obrazovni ishodi, načini realizacije i potrebni resursi.

Osim obilježavanja Godine čitanja, ciljevi projekta bili su i poticanje učenika na književno stvaralaštvo (pisanje priča), promocija učeničkog književnog stvaralaštva, poticanje čitanja, poticanje učenika na izražavanje zapažanja, misli i osjećaja, razvitak njihova kritičkog mišljenja, promocija rada školskog knjižničara i školske knjižnice te poticanje suradnje među školskim knjižničarima.

Zadan, ali prilagodljiv

Provedba je imala zadani okvir: jednom mjesečno jedna školska knjižničarka poslala je priču svoga učenika od 5. do 8. razreda ostalim školskim knjižničarkama. One su priču pričale ili čitale učenicima od 1. do 4. razreda te nakon interpretacije provodile aktivnosti kojima su prikupljale njihove dojmove. Priče i dojmovi objavljeni su na mrežnim stranicama projekta.

Unutar toga okvira realizacija na razini škole ovisila je o organizaciji i uvjetima rada svake školske knjižničarke. Takav prilagodljiv pristup olakšao je rad u pandemiji i poštivanje propisanih epidemioloških mjera. Realizacija je ovisila i o mogućnostima ostvarenja suradnje unutar kolektiva. Tako su u pet uključenih škola školske knjižničarke bile mentorice učenicima koji su pisali priče, a u preostalima to su bile učiteljice hrvatskoga jezika. U dvije su škole školske knjižničarke projekt provodile u jednom ili dvama, uvijek istim razrednim odjelima i u suradnji s istim učiteljicama, dok su u pet škola projekt provodile u jednom, ali svaki put drugom razrednom odjelu, surađujući svaki mjesec s drugom učiteljicom.

O pričama

Da bi se, prema Visinko (2014), postigle više razine čitanja, predškolsko te razdoblje od 1. do 4. razreda treba obilovati čitanjem radi užitka. Zato je važno slušanje priča u govornim interpretacijama roditelja, odgojitelja i učitelja. Što se dulje čitanje radi užitka sačuva tijekom početnoga razdoblja školovanja, veća je vjerojatnost da će se ljubav prema čitanju bolje usidriti. A unutrašnja motivacija za čitanje vrlo je bitna jer je ono složena jezična djelatnost. Uključuje razumijevanje ne samo pojedinih riječi teksta nego i cjelokupne

njegove poruke. Takvo razumijevanje značenja jednim dijelom ovisi o konkretnom tekstu koji se čita, dok drugim dijelom ovisi o prethodnom znanju i iskustvu (Vizek Vidović et al., 2014). Pogreške u početnim razdobljima učenja čitanja koje se javljaju zbog nedostatno razvijene brzine čitanja, pogrešno dekodiranih riječi i nerazumijevanja značenja pročitanih riječi mogu itekako demotivirati za čitanje (Visinko, 2014), zato je važan izbor tekstova koji će se dati učenicima.

Priče koje su za ovaj projekt napisali učenici viših razreda osnovne škole sadržavale su elemente koji odgovaraju (svakodnevnoj) spoznaji učenika nižih razreda, što znači da su im bile bliske i razumljive (Velički, 2013). Iako su stilski i žanrovski bile različite i u njima su se prožimali elementi bajki, basni i fantastike, ipak su sve priče imale jednostavne likove i radnju te jasnu poruku. Zanimljive i maštovite, upućivale su na kvalitetan mentorski rad. Dodatna se koncentracija za čitanje i slušanje te motivacija za rad postigla i tako što se učenicima prije čitanja ili pričanja priče pročitala kratka bilješka o autoru te napomenulo da je taj autor, učenik višeg razreda, priču napisao za njih.

Školskim knjižničarkama priče su poslužile i u drugu svrhu. Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006) uključivao je program čitalačke pismenosti i knjižnično-informacijskoga područja školske knjižnice kojim je bilo definirano što školski knjižničar, samostalno ili u suradnji s učiteljima, poučava učenike od 1. do 8. razreda osnovne škole. To je stavljeno izvan snage 2019. godine Odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu (2019). Školska knjižnica danas je mjesto na kojem se realiziraju odgojno-obrazovni ishodi svih predmetnih kurikuluma te kurikuluma međupredmetnih tema. Zato su školske knjižničarke priče u ovom projektu iskoristile i kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Kurikuluma nastavnoga predmeta Hrvatski jezik (2019) (npr. radionica o enciklopediji), a također i kao predložak za osmišljavanje radionica kojima su s učenicima obilježile važnije datume prema svojim planovima kulturne i javne djelatnosti (npr. radionice povodom Dana ružičastih majica ili Svjetskog dana šuma), a kojima su se realizirali odgojno-obrazovni ishodi kurikuluma međupredmetnih tema Osobni i socijalni razvoj (2019) te Učiti kako učiti (2019).

Kreativan pristup

Čudina-Obradović (2000) navodi četiri aspekta razrednoga ozračja motivirajućih za čitanje: razredno ozračje u kojem učenici sebe vide kao samostalne pisce i čitatelje, ozračje u kojem se cijeni njihovo mišljenje i interpretacija, ozračje u kojem se čitanje najčvršće povezuje s razumijevanjem i međusobnim objašnjenjima smisla i značenja te ozračje u kojem se suradničkim učenjem radi na projektima zasnovanim na temama koje zanimaju učenike. To se sve i primijenilo u projektu *Pišem priču, čitam priču*. Gabelica i Težak (2019) objašnjavaju

da se takvo poticajno okruženje u kojemu učenici – inspirirani književnim djelom i provedbom različitih aktivnosti – postaju aktivni istraživači toga djela i njegovih temeljnih koncepata, stvara kreativnim pristupom. Približavanje priči na različite načine utječe na dublje razumijevanje priče, izražavanje dojmova, a onda i na ono što je i bio cilj projekta – poticanje čitanja (Velički, 2013). Stoga su školske knjižničarke planirale strategije pristupa pričama i aktivnosti kojima su, nakon interpretacije, produbljivale razumijevanje priče, a samo čitanje učinile zanimljivijim.

Tako su učenici na poticaj školskih knjižničarki individualno, u paru ili u skupini oblikovali likove i mjesta radnje u različitim likovnim tehnikama i njihovim kombinacijama. Te su se aktivnosti obično provodile s učenicima 1. i 2. razreda, koji su na razini početnog opismenjavanja, da bi se zadovoljila njihova potreba za izražavanjem, razvijanjem i ostvarivanjem ideja. Nakon radionica ti su radovi bili izloženi na panoima u učionicama ili školskim knjižnicama. Uz to, učenici su ilustrirali priče i izrađivali slikovnice i diorame, prepričavali priče tehnikom kamišibaj (*kamishibai*), imali susret s piscem. Autorima su pisali pisma i poruke. Pisali su i kraće kritike i komentare, čime se poticalo njihovo kritičko mišljenje i iznošenje stavova. Stvaralački su se izražavali i inspirirani radnjom ili likovima, pisali su pjesme, a često i drugačiji kraj ili nastavak priče. Glumili su i kraćim improvizacijama oživljavali likove i radnju i tako razvijali i socijalne vještine i jezično izražavanje.

S druge strane, likovni i literarni radovi inspirirani pričama, poticajne poruke, pozitivna mišljenja i komentari koje su uputili učenici nižih razreda, zapravo su bile povratne informacije autorima priča – svojevrsna nagrada koja je utjecala na njihovo samopouzdanje i osjećaj postignuća, što je jedan od najvažnijih tipova motivacije u školi (Vizek Vidović et al., 2014). I učenici nižih razreda bili su ponosni što su im radovi objavljeni na stranicama projekta. Sve je to pomoglo razvijanju pozitivnog stava učenika i povećanju njihova interesa za uključivanje i u druge projekte u školskoj knjižnici.

Mrežne stranice projekta

Objavom učeničkih priča na mreži one su postale vidljivije, čime su školske knjižničarke promicale učeničko književno stvaralaštvo, a ujedno i čitanje na različitim medijima, što je, prema *Manifestu za školske knjižnice* (1999), jedna od zadaća školskog knjižničara.

Za objavu priča i dojmova koristio se Book Creator. Riječ je o jednostavnom mrežnom alatu koji sadržaj prikazuje u obliku e-knjige pa je to ponajprije bio razlog što se koristio u ovom projektu poticanja pisanja i čitanja. Ima dovoljno mogućnosti za grafičko oblikovanje, a ako te mogućnosti ipak nisu dovoljne, u e-knjigu mogu se ubaciti tekstovi, fotografije, filmovi i audiozapisi oblikovani u nekom drugom alatu. Dinamičan je i prilagodljiv, uvijek se može nešto dodati ili ispraviti, a sve su promjene odmah svima vidljive.

Zbog velikog broja stranica pristup sadržaju nastalom u ovom projektu i njegovo pregledavanje bilo je otežano pa su gotovo prije kraja projekta, umjesto jedne, oblikovane dvije e-knjige: *Pišem priču, čitam priču: zbirka priča i dojmova: 1. dio* (2021), koja sadržava priče i dojmove od listopada do prosinca 2021. te *Pišem priču, čitam priču: zbirka priča i dojmova: 2. dio* (2022), koja obuhvaća razdoblje od siječnja do travnja 2022. godine.

Školske su knjižničarke, kao voditeljice ovoga projekta, bile u središtu motivacijskog kruga: poticale su učenike na pisanje i čitanje priča, a razmjenom iskustava o aktivnostima koje su provele s učenicima, motivirale su se i međusobno. Tako su ovi završni proizvodi – e-publikacije prvotno zamišljene samo kao zbirke priča i knjige dojmova o pričama, zahvaljujući prikazu učeničkih radova kao rezultata provedenih aktivnosti, neplanirano postali i mali priručnici za rad s učenicima.

Osim na mrežnim stranicama projekta, obavijesti o provedenim radionicama i sudjelovanju u projektu objavljivale su se i na mrežnim stranicama uključenih škola i knjižnica, čime se promovirao rad školskih knjižničara, što je već navedeno kao jedan od ciljeva projekta.

Slika 1. Vizual projekta

Zaključak

Projekt je završio na kraju nastavne godine 2021./2022. kada je provedena evaluacija. Pozitivno su ga ocijenile i voditeljice i učenici – autori priča.

Mjesečno je u njemu sudjelovalo oko 140 učenika, ukupno oko 650 učenika. Školske su knjižničarke izrazile zadovoljstvo sudjelovanjem. Obveze su im bile definirane, ali je projekt istodobno bio dovoljno fleksibilan. Tako su na temelju vlastitih afiniteta i iskustava u radu s

učenicima mogle odabrati najbolji pristup pričama i u skladu s tim provesti aktivnosti kojima su poticale čitanje, stvaralačko izražavanje učenika, njihovu maštu i kreativnost, radile na obogaćivanju njihova rječnika i izražavanja, razvijanju kritičkog mišljenja, jačanju njihova samopouzdanja i socijalnih vještina te stjecanju dodatnih znanja. Nenametanje broja sudionika, aktivnosti i strogog roka njihova izvršenja olakšalo im je realizaciju u uvjetima rada u pandemiji. Za realizaciju projekta nisu bila potrebna dodatna financijska sredstva. Na kraju, zaključile su da su im ova suradnja i razmjena iskustva bile korisne te da bi na tragu ovog trebalo ostvarivati i druge projekte.

Literatura

1. Čudina-Obradović, M. (2000) *Kad kraljevna piše kraljeviću: psihološki temelji učenja čitanja i pisanja*. Zagreb: Udruga roditelja *Korak po korak*.
2. Gabelica, M. i Težak, D. (2019) *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Naklada Ljevak.
3. *IFLA-ine smjernice za školske knjižnice* (2016) Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
4. Javni poziv za predlaganje programa koji potiču čitanje i razvoj čitateljske publike u Republici Hrvatskoj za 2021. godinu. Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/javni-poziv-za-predlaganje-programa-koji-poticu-citanje-i-razvoj-citateljske-publike-u-republici-hrvatskoj-za-2021-godinu-rok-26-3-2021/20637> [12.10.2022.]
5. Kurikulum međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj za osnovne škole i gimnazije (2019) [Zagreb]: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Publikacije/Medupredmetne/Kurikulum%20medupredmetne%20teme%20Osobni%20i%20socijalni%20razvoj%20za%20osnovne%20i%20srednje%20skole.pdf> [18.10.2022.]
6. Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti za osnovne škole i gimnazije (2019) [Zagreb]: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Publikacije/Medupredmetne/Kurikulum%20medupredmetne%20teme%20Uciti%20kako%20uciti%20za%20osnovne%20i%20srednje%20skole.pdf> [18.10.2022.]
7. *Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (2019) [Zagreb]: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnoga%20predmeta%20Hrvatski%20jezik%20za%20osnovne%20skole%20i%20gimnazije%20u%20RH.pdf> [18.10.2022.]
8. Nastavni plan i program za osnovnu školu, NN 102/2006. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html [12.10.2022.]
9. Odluka o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu, NN 66/2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_07_66_1305.html [12.10.2022.]
10. Odluka o proglašenju 2021. godine "Godinom čitanja" u Republici Hrvatskoj, NN

- 147/2020. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_147_2846.html [12.10.2022.]
11. *Pišem priču, čitam priču: zbirka priča i dojmova: 1. dio: listopad 2021. – prosinac 2021.* (2021) Dostupno na: <https://read.bookcreator.com/AI20gynKHfhJkha2YmlBUpn9dDp1/TaAfHgiBQMWdYOYMEotZ5g> [18.10.2022.]
 12. *Pišem priču, čitam priču: zbirka priča i dojmova: 2. dio: siječanj 2022. – travanj 2022.* (2022) Dostupno na: <https://read.bookcreator.com/AI20gynKHfhJkha2YmlBUpn9dDp1/9FDKK7OHTrimwqfnfCJWTA> [18.10.2022.]
 13. Smjernice za rad školskih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19 (2020) Dostupno na: <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/07/Smjernice-za-rad-s%CC%8Ckolskih-knjiz%CC%8Cnica-u-uvjetima-bolesti-COVID-19-2020-04-30.pdf> [12.10.2022.]
 14. UNESCOv manifest za školske knjižnice (1999) *HKD Novosti*, 13, str. 25. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1684> [17.09.2022.]
 15. Velički, V. (2013) *Pričanje priča – stvaranje priča: povratak izgubljenomu govoru*. Zagreb: Alfa.
 16. Visinko, K. (2014) *Čitanje: poučavanje i učenje*. Zagreb: Školska knjiga.
 17. Vizek Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Rijavec, M. i Miljković, D. (2014) *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP-Vern.
 18. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, NN 17/2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html [12.10.2022.]